

A NÉVSZÓTÖVEK VIZSGÁLATA NAGYKÓNYI KÖZSÉG NYELVJÁRÁSÁBAN

Szabó József

Minthogy a Néprajz és Nyelvtudomány legutóbbi kötetében a nagykoványi nyelvjárás igető-típusainak közzététele során viszonylag részletesen taglaltam a szótövek vizsgálatának korábbi feldolgozásmódjait (vö. XXIV-XXV, 149-51), ebben a cikkemben általános módszertani kérdésekkel nem foglalkozom, hanem csupán a névszótő-típusok bemutatásának módszeréről ejtek szót.

A magyar nyelvjárastani szakirodalomban IMRE SAMU a felsőöri nyelvjárás anyagán, KISS JENŐ pedig a mihályi nyelvjárásból (vö. A rábaközi Mihályi nyelvjárásának hang- és alakta. Bp, 1982. 97-100) adott jól áttekinthető rendszerezést a névszótövek típusairól. Mivel — mint IMRE SAMU írja: NytudÉrt. 72. sz. 60. l. — a névszótövek rendszere lényegesen különbözik a köznyelvitől, a feldolgozás módszerében nem alkalmazkodott a köznyelvet leíró nyelvtanok csoportosításához. Véleményem szerint sikerült olyan rendszerezést adnia, amely a felsőöri nyelvjárás sajátosságaiból, belső rendszeréből indul ki, és teljes mértékben megfelel annak. Módszerét elfogadva, lényegében az ő rendszerezéséhez (i. m. 60-70) hasonlóan igyekszem bemutatni a nagykoványi nyelvjárás különböző névszótő-típusait. Ezt a módszertani eljárást — úgy vélem — az is indokoltá teszi, hogy a felsőöri és a nagykoványi nyelvjárás névszótövei viszonylag sok vonásban megegyeznek egymással.

I. MAGÁNHANGZÓRA VÉGZŐDŐ TÖVEK

1. A z u v é g ű n é v s z ó k

a/ Az alapalak főnevekben minden toldalék előtt változatlan marad, a toldalék kötőhangzó nélkül járul a tőhöz. Például: *kapu* (-t, -ja, -k, -ba, -n, -ra, -s, stb.); ugyanígy: *áku* 'alku', *áru*, *batyu*, *falu*, *hamu*, *satu* stb. — Az ide sorolható példák száma sokkal nagyobb a köznyelvinél, mert a köznyelvből hosszú

ú-ra végződő főnevek (pl. gyanú, háború, szivattyú stb.) nyelvjárásunkban kivétel nélkül rövid *u*-val hangzanak. Ilyenek pl. *bosszu*, *gyanu*, *sarkantyu*, *ucsu* 'ocsú', *vállu* 'vályú' stb. — A köznyelvben véghangzóhiányos *borjú* : *borjak* töltípus — a nagykönyi nyelvjárásban *borgyu* alapelakban — általában egyalakú töként viselkedik legtöbb toldalék előtt (pl. *borgyut*, *borgyuk*, *borgyuja*, stb.), egy-két esetben azonban *a*-s változat is használatos (pl. *borgyas* ~ *borgyus*, *mégborgyazik* ~ *mégborgyuzik*). A *faggyu*, *fattyu*, *gyaptyu* 'gyapjú', *sargyu* 'sarjú', *unokasargyu* 'harmadik kaszálású fű' és a ritkán használt *vargyu* 'varjú' főnevekhez azonban — a köznyelvtől eltérően — az alapelak megváltozása nélkül járulnak a különböző toldalékok (pl. *faggyuja*, *faggyus*, *fattyus*, *gyaptyuja*, *gyaptyus* stb.). — Van még néhány olyan, a köznyelvben nem *u*-ra végződő szó, amely nyelvjárásunkban szintén ebbe a csoportba sorolható, mert alapelakjuk mindenfajta toldalék előtt változatlan marad. Ezek a *jászu* 'jászol' (-*t*, -*ja*, -*k*, -*ba*, -*ra* stb.), a *ráspu* 'ráspoly' (-*t*, -*ja*, -*k*, -*nak*, -*ra* stb.), valamint a köznyelvi *ó*-val szemben rövid *u*-s végű *furu* (-*t*, -*ja*, -*k*, -*ra* stb.) és *tilu* 'kendertörő szerkezet; tiló' (-*t*, -*ja*, -*k*, -*nak*, -*ra* stb.).

— b/ Az ide tartozó melléknevek — bizonyos ingadozással — többnyire *a* előhangzóval veszik föl a toldalékokat: *szomorubb* ~ *szomoruab* ~ *szomorujabb*, *szomorua*k ~ *szomoruja*k, *szomoruan* ~ *szomoruja*n, *szomorúság*; *szontyolu* 'szomorkás' *szontyolubb* ~ *szontyoluabb* ~ *szontyolujabb*, *szontyolu*a k ~ *szontyoluj*a k, *szontyoluan* ~ *szontyolujan* (ugyanígy toldalékolható a *szontyoru* alakváltozat is); *szigorubb* ~ *szigoruabb* ~ *szigorujabb*, *szigoru*a k ~ *szigoruja*k, *szigoruan* ~ *szigorujan*, *szigorúság*; *lassu*: *lassubb*, *lassuk* ~ *lassua*k ~ *lassuja*k, *lassuság*; stb. A *j* hiátustöltős változatok ritkán hallhatók, és főleg az idősebbek beszédében fordulnak elő. Bizonyos toldalékok előtt egybeként a szóvégi *u* elmarad: *lassan*, *lassitt* 'lassít'; *szonoritt*, *észontyolitt* ~ *észontyoritt*, *szigoritt* ;

szomorodik és észontyolodik ~ észontyorodik 'elszomorodik'.
— Hasonlóképpen toldalékolhatók az -u képzős melléknevek (pl. *görbe hátú : görbébb hátú, görbe hátut, görbe hátuak ; kapafogu : kapafoguak, kapafoguabb ~ kapafogubb ; nyulszájjú 'nyúlajjú': nyulszájjuak, nyulszájjuan stb.*). Erre a típusra jellemző, hogy a toldalékos formák eléggé ritkán, alkalmi használatban jelentkeznek.

2. A z ü v é g ű n é v s z ó k

a/ Az alapalak főnevekben minden toldalék előtt változatlan marad, a toldalék előhangzó nélkül járul a tőhöz. Például: *eskü (-t, -je, -k, -nek, -re stb.)*; ugyanígy: *bürü 'gyaloghíd a patakon', gűszű, ürű stb.*; — Az ide sorolható példák száma anyagomban sokkal nagyobb, mint a köznyelvben, mert a köznyelvben hosszú ű-re végződő főnevek [pl. *fésű, gyűrű, tű stb.*] nyelvjárásunkban jóformán kivétel nélkül rövid ü-vel állnak. Ilyenek pl. *bötű 'betű', csöppű 'csepű', gyepű 'sűrű bokrokból kialakított kerítés ; élő sövény', gyűszű, késatyű, köszörű; kűpű 'köpű', söprű, szűrű 'szérű' stb.* — Ebbe a típusba tartozik néhány, a köznyelvben ő végű főnév (pl. *gyeplű, kelepű 'kereplő', vésű*). — Ide sorolható még néhány olyan főnév, amelyeknek a köznyelvtől eltérően nincs v-s tőváltozata. A testesebb toldalékok előhangzó nélkül kapcsolódnak a tőhöz, a többnyire egy mássalhangzóból álló, ősbibb toldalékok (a -t tárgyrag, a -k többesjel, a birtokos személyragok, az -s melléknévképző) e kötőhangzóval vagy j hiátustöltővel csatlakoznak, az -n határozórag pedig ő előhangzóval járul a tőhöz. Például: *fű (fűbe, fűre, fűnek, fűbű, fűrű, fütű ; de: fűet ~ fűjet, fűek ~ fűjek, fűem ~ fűjem, fűed ~ fűjed, fűe ~ fűje, fűenk ~ fűjenk ~ fűünk ~ fűjünk, fűetek ~ fűjetek, fűük ~ fűjük, fűes ~ fűjes, fűön ~ fűjön stb.)*; ugyanígy : *kű 'kő' és tű 'tő'*. (A *tű 'tő'* főnév egyébként nominatívusi formában nagyon ritkán hallható, főképpen toldalékos alakban használatos.) Szeretném hozzátenni a fentiekhez, hogy köznyelvi hatásra — inkább még csak ritka kivételként — kezdenek föltűnni a v-s

tőváltozatok (pl. *füvet, füvek, füves* stb.) nyelvjárásunkban is. A többes szám 1. személyű birtokos személyragos *-enk* alak mellett az utóbbi időben az *-ünk* változat is egyre inkább teret nyer, mégpedig főleg a fiatal és a középső nemzedék nyelvhasználatában.

— *b/* Az ide tartozó melléknevek — bizonyos fokú ingadozással — általában *e* előhangzóval (esetleg *j* hiátustöltővel) veszik föl a toldalékokat. Például: *gömbölü ~ gömböjü 'gömbölyű': gömbölübb ~ gömbölüebb ~ gömbölüjebb, gömbölüek ~ ~ gömbölüjek, gömbölüen ~ gömbölüjen, gömbölüség, gömbölüt* stb.; ugyanígy toldalékolható pl. a *keserü, sűrű, sűsü 'bolondos', szöntyölü ~ szöntyörü 'szomorkás' stb.* Az *"-ít"* és az *"-edik, -ödik"* képző előtt az *ü* hiányzik: *gömbölített ~ gömböjített, gömbölödik, keserített, keserődik* stb. — Az *ü* képzős melléknevek (pl. *busafejű 'nagy fejű', nagy fülű* stb.) ugyanígy toldalékolhatók, mint az *u* képzős melléknevek.

3. A z i v é g ű n é v s z ó k

— *a/* Az alapalak főnevekben minden toldalék előtt változatlan marad, a toldalékok pedig kötőhangzó nélkül járulnak a tőhöz. Például: *kocsi (-t, -ja, -k, -ba, -n, -ra, -s stb.);* ugyanígy: *bácsi, bicigli, blíncki ~ bríncki 'gyermekjátékban használt, a két végén kihegyezett fadarab', bokáncsi 'gyapjúból kötött zokni', buci, bugyi, csuhi 'kákaféle vízinövény', kifli, krumpli ~ krumpi, kudari 'ételféle', murci, néni, pihi, stupli 'parafadugó', takszi 'személyautó', tepszi, tutyi 'gyapjúból kötött lábbeli', túszeribizli 'egres' stb.*

— Becenevekben: *Bözsi, Feri, Gizi, Jani, Juli, Lajcsi, Pali, Sári, Téri, Tibi, Véri* stb. — Német eredetű tájszavakban: *dőzni 'cigarettatárca', fásli, fuszéklü 'zokni', gifli ~ grifli 'palacsintás', hęcsedli 'csipkebogyó', kalázli 'üvegphár', kászli 'konyhaszekrény', kiszni 'ládánál kisebb deszkatákolmány', masni, nokëlli 'galuska', pakli, platni 'a takaréktűzhely felső lapja', pruszli 'női mellény', rétti 1. 'blúz', 2. 'kiskabát', pitli 'kb. 10-15 literes, egy fülű faedény', pufándli 'múfar', sámëlli 'zsámoly' zsvártli 'disznósajt'; stb.*

Az ide sorolható főnevek száma a nyelvjárásunkban levő német jövevényszavak miatt valamivel nagyobb, mint a köznyelvben.

— b/ Az ide tartozó melléznevek — a *hosszi* 'hosszú' kivételével — *-i* képzősek. Pl.: *falusi, harci, házi, uri, városi, vidéki* 'nem a faluba való' stb. Ezeknek a mellézneveknek a todalékolásában *a : e* előhangzós és előhangzó nélküli alakok egyaránt megfigyelhetők. A *-k* többesjel és az *-s* képző előtt *a : e* jelentkezik, az esetleges módhatározórag *-an : -en*. Pl.: *falusiak, vidékiek; falusias, vidékies; falusiassan, vidékiessen* stb. Más todalékok előtt nincs kötőhangzós forma: *falusi* (*-t, -nak, -ra* stb.), *vidéki* (*-t, -nek, -re* stb.) — A *hosszi* 'hosszú' melléknév todalékolása hasonló az *-i* képzős melléznevekéhez. A *-k* többesjel *a* előhangzóval kapcsolódik (*hossziak*), a többi todalék vagy előhangzó nélkül (*hosszit, hosszira, hosszinak* stb.) vagy az *-i* elmaradásával (*hosszabb, hosszan*) kapcsolódik a tőhöz.

4. A z e v é g ű n é v s z ó k

— a/ Az alapalak *e* végződése helyén todalék előtt *-é* jelentkezik. Pl.: *fejsze* (*fejszét, fejszédje, fejszék, fejszére, fejszének, fejszével, fejszéz* stb.); ugyanígy: *béke, böcce* (gyny.), *cinége, cseméte, csepőte* 'fiatal hajtás, cserje', *csere, cserésnye, csésze, csete* 'földi bodza', *csibe, dinnye, eke, emse, epe, epérgye* 'földieper', *föcske, füge, gebe, gércse* 'jérce', *geszténye, isztérgye* 'eresz', *kecske, kefe, kehe, kepe* 'gabonacsomó', *kéve, lecke, lencse, löre* 'rossz minőségű bor', *medénce, medve, mégye* 'mezsgye', *melénce* 'mély, öblös, majdnem kerek alakú fateknő', *mese, mise, őszötke, pecsénye, petrénce, pille* '1. 'lepke', 2. 'fejdísz', *pölhe* 'különböző takarmánynövények könnyű szemétje, hulladék', *pörgye* 'perje', *réce* 'kacsa', *repce, szédérgye* 'az eperfa gyümölcse', *szekérce, tere* 'csomó, rakás', *teve, tüke* 'szőlőtöke', *tüske, venyicse ~ venyége, vércse, vese, zsömle* stb.

Ide tartoznak a — nyelvjárásunkban kis számú — *-ke*, *-cske*, *-ike* kicsinyítő képzős szárazékok is. Pl.: *Bözsike*, *bürke* 'szalonnabőr', *gyúrke* 'a kenyér sarkos vége', *legénke*, *ményecske*, *őzike* ~ *őszike*, *tejike* (gyny.) stb. Ebbe a csoportba tartoznak az *-e*, *-je* birtokos személyragos relatív névszótövek is (*bekecse*, *feje*, *kesc*, *levele*, *tehene* stb.)

— b/ Az ide sorolható *e* végű melléknevek ugyanúgy toldalékolhatók, mint a főnevek. Pl.: *bűszke* (t, bb, k, n stb.); ugyanígy: *bűszme* 'bamba', *csecse* 'szép' (gyny.), *döme* 'kövér, testes', *fekete*, *göge* 'hajlott hátú, gunnyadt', *görbe*, *gyöngye*, *hüle*, *szőke*, *szürke* stb. Mind a főnevek, mind a melléknevek esetében az esetleges *-edik*, *-ull* vagy *-itt* képzős származékokban az *e* elmaradt: *feketedik*; *görbüll*, (mék)hülüll, *szürküll*; *békitt*, *görbitt* stb.).

5. A z a v é g ű n é v s z ó k

— a/ Az alapelak *a* végződése helyén toldalék előtt *-d* jelentkezik. Pl.: *fa* (*fát*, *fájja*, *fák*, *fába*, *fára*, *fának*, *fáru* 'fáról', *fával* stb.); ugyanígy: *agárca* 'akác', *ária* 'hang, hallás', *áspa* 'motolla', *baba*, *barázdá*, *bárka* 'barka', *bogya* (v *bogyó*), *borsá* 'bodza', *buborka* 'uborka', *buzá*, *cihá* 'párna- vagy dunyhahuzat', *csicsóka*, *csuma* 'a kukorica borítólevele', *csuta* 1. 'kukoricaszár', 2. 'lemorzolt kukoricacső; csutka', *csutora* 'kulacszerű faedény', *dará*, *désszka*, *gazda*, *gőrendá*, *gicá* 1. 'tojáshímző eszköz', 2. 'zsupfedeles ház orrát szegélyező zsupkőteg', *iskola*, *kamura* 'kamra', *kánya*, *karika*, *kassírba* v *kassírva* 'szőlőművelésre használt szerszám; saraboló', *koma*, *lajtérgya* 'létra', *lasponya* 'naspolya', *masina* 'eséplőgép', *ókula*, *pasdörgya* 'pozdorja', *pilinga* '(kés)penge', *rosta*, *ruhá*, *sapka*, *sérdágya* 'saroglya', *szoba*, *szotyol* 'napraforgó', *tuba* 'galamb', *véka* 'vesszőkosár', *sziba* 'kisliba', *szurma* 'morzsa' stb.

Ide sorolhatók a — nyelvjárásunkban meglehetősen kis számú — *-ka*, *-cska*, *-ika* kicsinyítő képzős származékok is. Pl.: *asszonka*, *borika* (gyny.), *borocska* (ritk.), *lánka* stb. Ebbe a

csoportba tartoznak továbbá az *-a*, *-ja* birtokos személyragos relatív névszótövek is (pl. *aptya*, *asztala*, *lova* stb.)

— b/ Az ide tartozó *a* végű melléknevek ugyanúgy veszik föl a toldalékokat, mint a főnevek. Pl.: *barna* (*tt*, *bb*, *tk*, *tn* stb.); ugyanígy: *bamba*, *bangá* 'esetlen, suta', *boca* 'ügyetlen, esetlen', *buta*, *caunya*, *dufla* 'dupla', *gércsula* 'vékony, sovány', *gyéhëna* 'gyenge, tehetetlen', *kajla* 'pajkos, szeleburdi', *kuka* 1. 'nagyothalló', 2. 'bárgyu, ügyefogyott', *lila*, *lusta*, *mosatra* 'esetlenül nagy, otromba', *nyifa* 'nyöszörögve, orrából beszélő', *poszka* 'fejletlen', *sánta*, *sárga tarka*, *tiszta*, *viasla* 'élénk', *zsufa* 'tönzsi, testes'; stb.

Melléknevekben az *-ull*, *-itt* képzők előtt az *a* hiányzik. Pl.: *barnull*, *lustull*, (lő)poszkull 'lefoyy', *sántull*, *tisznull*; *barnitt*, *butitt*, *csunyitt*, *sárgitt* stb.

6. A z ó, ő végű névszók.

Mivel az *ó* és *ő* végű névszók toldalékolás szempontjából azonos típusokat mutatnak, ezért nem választottam külön a két csoportot.

— a/ A z a l a p a l a k toldalékok előtt v á l t o z a t l a n marad. Pl.: *hajó* (*-t*, *-jja*, *-k*, *-ba*, *-ra*, *-nak*, *-aik* stb.), *esernyő* (*-t*, *-jje*, *-k*, *-be*, *-re*, *-nek* stb.); ugyanígy: *acskó* 'zacskó', *adó*, *akó* 1. 'űrmérték', 2. 'akol, hodály', *dladdsó* 'a lőszerszám része', *biró*, *buokó* 'a napraforgószár és kukoricaszár kivágása utáni, földben maradt töve', *butykó* 'daganat', *gunyhó*, *gyujtó* 'gyufa', *hárnyó*, *istálló*, *langalló* 'lángos', *lottó*, *mogyoró* ~ *magyaró*, *palló*, *patkó*, *pudinó* 'nátha', *ringló*, *sáros*, *segvakaró* 'csipkebogyó', *tapló*, *táros*, *vágó* 'szőlőpászta', *vonyogó* 'szalma vagy széna kázalból történő kihúzására használt vaskampó', *bőső*, *büggő* 1. 'nagybögő', 2. 'nagygereblye', *cipő*, *cesső*, *főlhő*, *kendő* 'törülköző', *keszkenyő* 'kendő', *küllő*, *lépcső*, *lepődő*, *nő*, *szügyellő* 'a lőszerszám része; vállszíj', *szülő*, *szütyő* 'kis méretű zsák', *teknyő*, *temető*, *ülő*, *vő* stb. Idetartozik — a köznyelvtől eltérően — a *bagó* 'bagoly' főnév is.

Ebbe a típusba tartoznak az *-ó*, *-ő* képzős főnevesült melléknévi igenevek. Pl.: *arató*, *benyilló* 'szoba', *botolgo* 'járni

tanuló gyermek', *burított* 'fűzfavesszőből font alkalmazhatóság csirkék etetésére', *busulló* 'karosszék', *csaptató* 'zsuppózásra és kerítés készítésére használt négy-öt méteres, hajlékony faág', *dongó*, *favágított* 'farakás, favágó hely az udvarban', *forduló*, *kóstuló*, *paszéruló*, *sírató* 'az esküvő idején a menyasszony szüleinél tartott mulatozás, lakoma', *szó-gálló*, *számahordó*, *vasalló*, *vérasztó* 'halott melletti virrasztás', *zsuppózó* 'a háztető zsuppallal való befedését végző (személy)', stb.; *étető*, *fölköntő* 'kb. 12 literes űrmérték', *fölköntőző* 'az esküvői menet legény- vagy lánytagja', *füllesztő* 'üstszerű, zárt fedelű főzőedény', *kékítettő*, *kévektető*, *küjlesztő* 'disznórészekkel megrakott üst, amelyben abáznak', *legelő*, *marokszédő*, *öntöző* 'földes szoba öntözésére szolgáló edény', *szerető*, *szűrő*, *vermüllő* 'keskeny, erős pengéjű fémszerszám', stb.

— b/ Az *-ó*, *-ő* helyén bizonyos toldalékok (egyes és többes szám 3. személyű birtokos személyrag, az *-i* többesjel és az *-i*, *-u*, *-ü* melléknévképző) előtt *a*, *e* hang jelentkezik. Például: *korsó* (*-t*, *-k*, *-ba*, *-ra*, *-nak*, *-s*; *korsaja*, *korsajuk*, *korsaji*, *kis korsaju*), *erdő* (*-t*, *-k*, *-be*, *-nek*, *-vel*; *erdeje*, *erdejük*, *erdei* ~ *erdeji*, *nagy erdejü*); ugyanígy: *ajtó* (*ajtaja*, *ajtajuk*), *bimbó* (*bimbaja*, *bimbajuk*, *bimbaji*), *bogyó* (*bogyaja* ~ *bogyájja*, *bogyói* ~ *bogyói*), *borsó* (*borsaja*, *borsajuk*), *csikó* (*csikaja*, *csikajuk*, *csikaji*), *dió* (*diaja*, *diajuk*, *diaji*), *disznó* (*dissnaja*, *dissnajuk*, *dissnaji*), *hintó* (*hintaja*, *hintajuk*, *hintaji*), *hordó* (*hordaja*, *hordajuk*, *hordaji*), *olló* (*ollaja*, *ollajuk*), *orsó* (*orsaja*, *orsajuk*, *orsaji*), *tinó* (*tinaja*, *tinajuk*, *tinaji*, *nagy tinaju*), *turó* (*turaja*), *zsidó* (*zsidaja*, *zsidajuk*); *dülő* (*düleje*, *dülejük*), *erő* (*ereje*, *erejük*, *nagy erejü*), *idő* ~ *üdő* (*ideje* ~ *üdeje*, *idejük* ~ *üdejük*), *mező* (*mezeje*, *mezejük*, *mezei* ~ *mezeji*), *résző* ~ *rőzső* (*részőjje* ~ *rőzsője*, *részőjük* ~ *rőzsőjük*), *söp-rő* 'a bor üledéke' (*söpreje*), *südő* 'süldő' (*südeje*, *südejük*, *südei* ~ *südeji*) *szőlő* (*szölleje*, *szöllejük*, *szöllei* ~ *szölleji*), *tető* (*teteje*, *tetejük*), *tüdő* (*tüdeje*, *tüdejük*, *tüdei* ~ *tüdeji*), *űsző* (*űszeje*, *űszejük*, *űszei* ~ *űszeji*); mel-

léknevekben: *apró* (*apraja, aprajuk*), *bēsō* (*beseje, bēsejük*), *ēsō* (*eseje*), *fōsō* (*fōseje, fōsejük*), *kīsō* ~ *kūsō* (*kiseje* ~ *kūseje, kisejük* ~ *kūsejük*).

A fenti toldalékos alakokkal kapcsolatban föltétlenül ide kívánczik annak megjegyzése, hogy a főnevek esetében ezek az *a*-val, illetőleg *e*-vel előforduló formák (*disznaja, hintaja; szölleje, űszeje* stb.) általában változatként használatosak nyelvjárásunkban a változatlan tövű (*disznójja, hintójja; szöllőjje, űszőjje* stb.) szóalakok mellett. Megfigyelésem szerint az *a, e* váltóhangot mutató formák (pl. *bimbaja, borsaja, sōpreje*, stb.) nagyrészt visszaszorulóban vannak, s helyettük már az idősebbek szóhasználatában sem ritkák a *bimbójja, borsójja, sōprőjje* stb.-féle változatok. Mindehhez hozzá kell még tennem, hogy az ide tartozó — az előzőekben már felsorolt — főnevek tótani viselkedése azért nem annyira egyszerű, hogy minden egyes esetre elegendő lenne csupán annak a megállapítása, hogy az *a, e* váltóhanggal álló szóalakok pusztulófélben vannak. A kérdés kissé bonyolultabb, ugyanis az ide sorolható főnevek között található néhány olyan, amelynek az *a, e* váltóhangos variánsa napjainkban már alig-alig járatos (a *diája, orsaja, turaja* és *zsida-ja*), sőt az *adó, ászló* ~ *zászló, gunyhó, posztó*, továbbá a *cipő, csipő, nő, szerető, vő* főneveknek — egy-két esetben a köznyelvtől, több esetben pedig pl. a felsőöri nyelvjárástól eltérően: *vő*. NytudÉrt. 72. sz. 62-3 — egyáltalán nincsen *adaja, ászlaja, cipeje, neje, veje* stb.-féle alakváltozata a nagykovácsi nyelvjárásban, éppen ezért ezek a *hajó : hajók, esernyő : esernyők* típusú egyalakú névszótövek csoportjába tartoznak. Itt jegyzem meg, hogy a nyelvjárásunkban általánosan használt *adójjja, gunyhójjja, cipőjjje, vőjjje* stb. formáktól eltérően a *nőjjje, nőjjük* a köznyelvben ismert 'kedvese, szeretője' jelentésben elsősorban a fiatalok nyelvhasználatában fordul elő, és csupán egy-két évtized óta van terjedőben. Van olyan névszók is, amikben — ugyanúgy, mint a köznyelvben — nem alakult ki a *bimbaja* s. *bimbójja, szölleje : szöl-*

lőjje -féle kettősség, hanem csak egyféle toldalékolása ismeretes és használatos nyelvjárásunkban is (pl. *ideje* ~ *üdeje*, *ereje*, *mezeje*, *teteje*).

Arra is van egy-két példa, hogy a kétféle forma között bizonyos jelentésbeli, használatbeli különbség fejlődött ki nyelvjárásunkban. Ilyen alakváltozatok a következők: a gazdának lehet *csikójjá*, de a kancának inkább *csikaja* van; beszélhetünk valakinek az *ollójáról*, ha 'két pengéből álló nyíróeszköz' jelentésű tárgy van a birtokában, de pl. a ráknak vagy a szarvasbogárnak *ollaja* van; ha pl. valakinek aludttejéből készített tejterméke van, akkor mondhatják, hogy *turójjá* van, de ha konkrétan valamely tehén tejéből készített turóról esik szó, akkor inkább azt mondják, hogy annak a tehénnek (ilyen vagy olyan minőségű) *turaja* van. Mindjárt hozzáfűzöm mindehhez, hogy ezek között a variánsok között koránt sincs éles, határozott eltérés, hanem csak bizonyos ingadozással rajzolódik ki ez a nyelvhasználatbeli elkülönülés. Az mindenestre jól kiviláglik, hogy az a váltóhangú alakok (*csikaja*, *ollaja* és *turaja*) személyvel kapcsolatban nem járatosak, ha viszont nem személyek, hanem pl. állatok szerepelnek valamely birtokos szerkezetben birtokosként, akkor birtokszóként mindkét alakváltozat előfordul, tehát pl. a kanca *csikaja* vagy a kanca *csikójjá* szerkezetek egyaránt használatosak nyelvjárásunkban.

— c/ Néhány -ó, -ő végű névszónak — bizonyos toldalékok előtt — rövid magánhangó + *v* kapcsolatú töváltozata is él nyelvjárásunkban. Bár nagyon kevés szó sorolható ebbe a típusba, mégis két csoportot különíthetünk el. Az egyik alcsoportba a *ló* és *eső* főnév tartozik. Ezekre az jellemző, hogy egyetlen mássalhangzóval kezdődő toldalékok előtt a szótári tövük használatos (pl. *lónak*, *lóval*, *esőbe*, *esőre* stb.), más toldalékok viszont a rövid magánhangzójú *v*-s melléktőhöz járulnak (pl. *lovat*, *lovak*, *lovam*; *esöved*, *esövük* stb.). — A másik alcsoportba azok a névszók tartoznak, melyeknek melléktövében az alapalakhoz viszonyítva a magánhangzónak nemcsak

az időtartama, hanem a minősége is megváltozik. A nagykönyi nyelvjárásban a *hő*, *szó*, *tő* és a *jó* névszók sorolhatók ide. Egyetlen mássalhangzóval kezdődő toldalékok előtt a szótári *tő* jelentkezik (pl. *hőba*, *hóra*, *szóbu* 'szóból', *szóval*, *tőba*, *tóra*, *jóság*, *jótu* 'jótól', stb.); egyéb esetekben viszont a rövid magánhangzó + *v* kapcsolatú melléktő használatos (*havas*, *havazik*, *szavak*, *szavam*, *szavad*, *szava*, *tavi*, *tavak*, *java*, *javull*, *javitt* stb.).

— *d*/ A szó végi *ó*, *ő* helyén bizonyos esetekben *d*, *é* is jelentkezhet (pl. *apró* : *apraja*, de: *apránkén* ; *fóró* : *fórász* ; *idő* ~ *udő* : *ideje* ~ *üdeje*, de: *idén*). Az *esső* főnévnek az *-s* melléknévképző előtt — főképpen az idősebb nemzedék ajkán — az *essős* szóalak mellett *esses* változata is járatos.

— *e*/ Néhány melléknév és *ó*, *ő* képzős melléknévi igenév is idesorolható, olyanok, amelyek *a*, illetőleg *e* előhangzóval veszik föl a toldalékokat. Például: *savanyó* (-*t*, -*bb*, *savanyók* ~ *savanyóak* ~ *savanyójak*, *savanyón* ~ *savanyóban* ~ *savanyójan*), *sértő* (-*t*, -*bb*, *sértők* ~ *sértőek* ~ *sértőjek*, *sértőn* ~ *sértően* ~ *sértőjen*), ugyanígy: *fóró*, *gángó* 'hórihorgas', *gécó* 'vékony, sovány', *lelő* 'magas, nyúlánk', *ócsó* 'olcsó', *utóssó* 'utolsó'; *belső* 'belső', *elnéző*, *kezdődő*, *külső* ~ *külső* 'külső', *középső* stb. A *j* hiátustöltős alakváltozatokról (*savanyójak*, *sértőjen*) szeretném megjegyezni, hogy ezek eléggé ritkán hallhatók, és elsősorban az idősök beszédében fordulnak elő.

7. A z *é* v é g ű n é v s z ó k

Az alapalak minden toldalék előtt változatlan marad, és a toldalékok előhangzó nélkül járulnak a tőhöz. Például: *káv*é (-*t*, -*jja*, -*k*, -*ba*; -*ra*, -*nak*, -*s*, -*zik* stb.); ugyanígy: *ábecé* (az idősebbek ajkán *ábéce* változata is él), *csádé* 'mély fekvésű, nedves réten található sásféle', *csokoládé* ~ *csukoládé*, *ganyé* 'trágya', *góré*, *lór*é 'kisvasúti csille', stb.; a -*né* képzős főnevekben: *ápullóné* 'álolónő', *Kovácsné*, *Szabóné*, *védőné* 'védőnő' stb. — Az *é* végű névszók megterheltségét főképpen a -*né* képzős származékok növelik meg. Ide tartoznak

é birtokjeles relatív névszótövek is (pl. *bátyámé, falué, kutyáé, lányáé, Pistáé* stb.). — Végződése alapján ide sorolható a *lé* főnév is, toldalékolása azonban lényegesen eltér a fenti egyalakú névszókétől, hiszen ugyanúgy toldalékolható, mint az időtartam-váltakoztató, *v-s* tövváltozatú *ló* és *cső* főnevek, vagyis pl. *lének, lére, lébü* 'léből' stb., de: *levet, levek, leves* stb.

Más olyan tőtípus, amelynek alapalakban egyetlen változata van, és az valamilyen magánhangzóra végződik, nincs több a nagykönyvi nyelvjárásban. Van néhány olyan névszó (főnév) nyelvjárásunkban, amelynek alapformában két (egy magánhangzós és egy mássalhangzós) tövváltozata is él. Ezeket azonban nem itt, hanem a vegyes töveknél tárgyalom.

II. MÁSSALHANGZÓRA VÉGZŐDŐ TÖVEK.

1. E g y a l a k ú t ö v e k

— a/ A *fog* : *fogat, szög* : *szöveget, fül* : *fület* típus

Az ide tartozó névszók töve minden toldalék előtt változatlan marad. Az egyetlen magánhangzóból álló, valamint a hosszabb hangtestű toldalékok általában előhangzó nélkül, az őszibb, többnyire egy mássalhangzós toldalékok pedig általában *a, e* kötőhangzóval kapcsolódnak a tőhöz. Az ide sorolható névszók superessivusi ragja *-on, -én, -ön* alakú, a többes szám 1. személyű birtokos személyrag az idősebbek ajkán általában *-ank, -enk*, a fiatalabbak, a köznyelvi normákhoz jobban közeledők nyelvhasználatában *-unk, -ünk* hangalakú. Például: *kut /-at, -ak, -am, -ad, -ank ~ -unk, -i, -ba, -ra, -nak, -bu, -ru, -tu* stb./, *föd /-ét, -ek, -em, -ed, -enk ~ -ünk, -i, -be, -re, -nek, -bü, -rü, -tü* stb. . Ugyanígy: *agy, fal, fauék, fog, had, naj, hal, has, in, lik, nyak, öl, toll, táp* 'talp', *vas; fej, fék, fül, heggy, hel* 'hely', *ék, kép, kömv, lék, mēggy, mējj* 'mell', *méz, nép, öl, őz, rét, szög, szüv, tej, térd* stb. Számnevek és melléknevek is tartoznak ebbe a típusba: *ēggy, négy, nyóce, husz, harminc, negyven, ötfen, hatfan,*

hetfen, nyócfan, kilencfen, száz, sok; hig, kék, nyers, piros, szároz, vig, zöd stb.

Amint a fenti példák is mutatják, ebbe a tőtípusba főképpen egy szótagú névszók (főleg a főnevek körében) tartoznak.

Az "út : utat", "tűz : tüzet", "víz : vizet" tőtípus (vö. IMRE SAMU: A mai magyar nyelvjárások rendszere. Bp., 1971. 302) a nagykoványi nyelvjárásban sincs meg, mert a köznyelvi *ú, ű, í* helyén rendszerszerűen *u, ü, i* jelentkezik. Nyelvjárásunkban *ut : utat, tűz : tüzet, víz : vizet* megfelelést találunk, tehát a névszók ezen csoportja az egyalakú, mássalhangzós végű, *fog : fogat, szög : széget, fül : fület* típusú névszótövek számát növeli. Ilyenek pl.: *husz, kut, lud, nyul, rud, ur, ut; szügy, szük, tűz; cím, dijj, hid, nyíl, szíjj, tiz, víz* stb.

— A relatív tövek közül *a, e* előhangzó jelentkezik a -k többesjel (pl.: *ablakokat, lovakat; erdőket, teheneket* stb.), a mássalhangzóra végződő birtokos személyragok (pl.: *asztalomat, asztagunkat; fejedet, kezüket, stb.*), az -s melléknévképző (*okosság, zsirosság; eszesek, szelesség* stb.), a középfok -bb jele után (*nagyobbak, rondábbak; erősebbek, szegényebbet* stb.). A személynévmás névutós alakjai is hasonlóképpen toldalékolhatók: *alattam, alattad, rólam, rólad; fölöttem, fölötted* stb. A többes szám I. személyű birtokos személyrag a főnevekhez hasonlóan kétalakú lehet: *rólank ~ rólunk; belülenk ~ belülünk, fölöttenk ~ fölöttünk, mellettünk ~ mellettünk* és *tülenk ~ túlünk, de: alattunk, nálunk, nekünk, velünk*. A változatok közül egyébként a köznyelvitől eltérő szóalakok (*rólank, belülenk* stb.) visszazorulóban vannak a nagykoványi nyelvjárásban.

— b/ A *z a b* : *z a b o t*, *s z ë m* : *s z ë m ë t*,
g y ő p : *g y ő p ő t* típus

Az ide sorolható névszók töve minden toldalék előtt változatlan marad. Az előző típustól elsősorban abban térnek el, hogy a toldalékok középső nyelvéllású rövid magánhangzókkal

(o, ő, ö) kapcsolódnak, bizonyos esetben előhangzó nélkül, az -l igeképző előtt pedig -u, -ü kötőhangzóval. Például: *dob* (-ot, -ok, -om, -od, -os, -nak, -ba -ra, -bu, -ru, -tu, -ull stb.), *szék* (-ét, -ék, -ém, -éd, -nek, -be, -re, -bü, -rü, -tü stb.), *üst* (-öt, -ök, -öm, -öd, -nek, -be, -re, -bü, -rü, -tü, -i stb.). Ugyanígy: *ablak*, *abrak*, *abrinacs* 'abroncs', *ág*, *akság* 'akadály', *áslang* 'kénlap', *bangócs* 'böngöly', *buboresék* 'pattanás, bibircsök', *cájpg* 'élesztő' (ritk.), *cigányzab* 'vadzab', *család*, *csánk* 'csülök', *csap*, *csimbók* 'cserebogár', *csórag* 'husáng', *fürhang* 'függöny', *gyík*, *hancsék* 'kis földkupac, fűvel benőtt vakondtúrás', *homok*, *kalács*, *kujcs*, *lánc*, *mák*, *mazzag*, *must*, *nap*, *ordung* 'rendetlenség, fölfordulás', *pap*, *ragadács* 'bogács', *rozs*, *stráf* 'csík', *tik* 'tyúk'; *biling* 'kis szőlőfűrt', *buzaiszterc* 'búzalisztból készült étel', *cseléd*, *ebéd*, *ének*, *gyerék*, *iszling* 'náddal, napraforgószárral körülkerített, szalmával fedett fészert', *liszt*, *mécs*, *réd* 'ránc', *remic* 'keskeny erdősav, útmenti bokros hófogó', *rënd*, *szëm*, *telleg* 'az ostorszíz kétágú vége', *törek*; *füst*, *göbörcs* 'göröngy', *gömböc* 'disznósajt', *gönc*, *köcsög* 'égetett agyagedény', *kürt* 'kályhacső', *sült* 'sapkaellenző' stb.

A *t* tárgyrag előtti előhangzó bizonyos mássalhangzók (főleg az *r*, *s*, *sz*, *z*, *n*, *ny*, *j*) után hiányzik. Például: *bort*, *hust*, *gösz*, *ként*, *usszont*, *nyaksált*, *tájt* stb. Ugyanígy: *agyar* 1. 'szemfog (állaté)', 2. 'veszekedés, pör, pörlekedés', *cilindër* 'lámpaüveg', *himpër* 'málna', *hir*, *jágër* 'erdész', *kaputuzsár* 'kapufélfa', *kötër* 'zárka', *lóher* 'lucerna', *mestër* 'kántortanító', *nyár*, *pógár* 'nagygazda', *sár*, *sifonër* 'szekrényt', *stájër* 'lóhere', *tislër* 'asztalos', *zsír*; *ádomás* 'áldomás', *agramónus* 'agronómus', *hidas* 'disznóól', *odis* 'kolbás', *kos*, *passzus* 'marhalevél', *pompös* 'kisebb kenyér; cipő', *vánkos* 'párha'; *abrosz*, *kovász*, *nász* 'nászmenet', *gaz*; *kin*, *ren* 'sütő'; *dékány* 'harangozó', *dómány* 'télikabát', *gradicsony* ~ *garádicsony* 'lépcső, lépcsőfok', *kalány* 'kanál', *kötény*; *susztëráj* 'cipésműhely' stb.

A relatív tövek közül *o*, *ö*, *ö* előhangzó jelentkezik a gyakoribb képzők után, esetenként a *-t* tárgyrag viszont kötőhangzó nélkül kapcsolódik. Pl.: *katonaság (-ot, -om, -od)*, *orvosság (-ot, -ok, -om stb.)*, *hetykeség (-ét, -éd stb.)*; *bükkés (-t, -ék stb.)* 'disznósajt', *nyarallás (-t, -om stb.)*, *szégedés (-t, -éd stb.)* 'oldalszúrás'; *irat (-ot, -ok)*, *sütet (-ét, -ék)*; *kanász (-t, -ok)*, *kertész (-t, -ék)*; *főzelék (-ét, -ék)*, *mérték (-ét, -ék)*, *járvány (-t, -ok)*, *kérvény (-t, -ék)*, *gyártmány (-t, -ok)*, *sütemény (-t, -ék)*; *írnok (-ot, -ok)*, *mérnök (-öt, -ök) stb.*

2. T ö b b a l a k ú t ö v e k

a/ A k o s á r : k o s a r a t , k é z : k e - z e t t í p u s

Az ide tartozó névszók utolsó szótagjában *á*, illetőleg *é* hang található az alapalakban. A testesebb toldalékok előtt a szótári (változatlan) *tő* jelentkezik, bizonyos toldalékok (a *-t* tárgyrag, a *-k* többesjel, a birtokos személyragok, az *-s* melléknévkéző, az *-l* és *-z* igeképző) viszont a rövid váltóhangú *a-s*, illetőleg *e-s* töváltozathoz csatlakoznak. Például: *darázs (darazsat, darazsak, darazsam, darazsad, darazsa, darazsank ~ darazsunk, darazsatok, darazsuk, darazsas stb., de: darázsba, darázsra, darázson, darázsnak, darázsru 'darázsról', stb.)*; *levél (levelet, levelek, levelem, leveled, levele, levelenk ~ levelünk, leveleték, levelük, leveles stb., de: levélbe, levélre, levélnek, levélén, levéltű 'levéltől', levélrű 'levélről' stb.)*. A rövid váltóhangos toldalékok — mint a fenti példák mutatják — általában nyílt előhangzóval (*a*-val, illetőleg *e*-vel) kapcsolódnak a szótóhoz. A köznyelvi *-unk, -ünk* többes szám első személyű birtokos személyrag helyén — főleg az idősebbek és a középkorúak ajkán — viszonylag gyakori az *-ank, -enk* ragváltozat is (pl. *madarank, kötelenk stb.*). Ugyanígy: *agár bogár 'légy', madár, mocsár, parázs, pohár; cserép, dél, dér, ég, egér, földél, gyökér, hét, jég, kényér, kerék, kötél, közép, méz, név, nyél, pemét* 'kemence tisztítására használt

rúd, amelynek a végére kukoricacsuhéból kötött csutak van odaerősítve', *réz, szekér, szél, szemét, szén, tehén, tél, tenyér, veréb* stb. Az *-i* melléknévképző bizonyos szavakban a hosszú, másokban pedig a rövid magánhangzós töváltozathoz járul: *déli, kézi, téli; mocsári*, de: *heti, leveli* (béka). Ebbe a típusba sorolható egy-két melléknév és számnév is: *hét, kevés* és *nehéz*.

Külön alcsoportot alkotnak azok a főnevek, melyeknek hosszú, illetőleg rövid váltóhangú tőalakja bizonyos toldalékok előtt — főképpen a *-t* tárgyrag, valamint az egyes és többes szám 3. személyű birtokos személyragok esetén — nemcsak nyelvjárásunkban, hanem a köznyelvben is ingadozik, pl. *bélt ~ belet; szemétje ~ szemete, szemétjük ~ szemetük* stb. (vö. MMNyR. I, 325). A nagykoványi nyelvjárásban a birtokos személyragozás egyes és többes szám harmadik személyében a következő három alakváltozat használatos: *szeméttye ~ szemettye ~ szemete*, illetőleg *szeméttyük ~ szemettyük ~ szemetük*. Ezek közül a *szemete* és a *szemetük* változatok az utóbbi időben vannak terjedőben, és napjainkban elsősorban a fiatal nemzedék szóhasználatára jellemzőek.

Van néhány *-ár* végű főnév, amelyeknek ugyanazon toldalék előtt két alakváltozata is él a nagykoványi nyelvjárásban. Ezek a következők: *gunárt ~ gunarat, gunárok ~ gunarak, gunárgya ~ gunara, gunárgyuk ~ gunaruk*; *mozsárt ~ mozsarat, mozsárgya ~ mozsara, mozsárgyuk ~ mozsaruk*, de (alakváltozat nélkül): *mozsarak* és *szamárt ~ szamarat, zamárgya ~ zamara, zamárgyuk ~ zamaruk*, de (ugyancsak alakváltozat nélkül): *szamarak*. Ezek közül a változatok közül a hosszú magánhangzóval állók (pl. *gunárt, gunárok, gunárgya, gunárgyuk* stb.) visszaszorulóban vannak, és még az idősebbek ajkán is ritkábban fordulnak elő, mint a rövid váltóhangú (*gunarat, gunarak* stb.) tőalakok.

Bizonyos esetekben — a köznyelvtől és más nyelvjárás-típusoktól eltérően — a *-t* tárgyrag előtt csak a hosszú váltóhangú töváltozat használatos a nagykoványi nyelvjárásban:

nyárt és sárt. Ezeket a főneveket egyébként nem ide, hanem az egyalakú névszótövek csoportjába soroltam. — Nyelvjárásunkban a *határ* hangalakú főnév kétféle tőalakban is használatos, és közöttük jelentésmegosztás figyelhető meg, ugyanis pl. a *bejárja a határt* jelentése 'bejárja a mezőt, a faluhoz tartozó külterületet', a *hatarat* értelme pedig 'rakást, csomót' (pl. *Kis hatarat rakott össze szómdbu.*)

b/ A b o k o r : b o k r o t , n y e r é g :
n y e r g é t t í p u s

Az ide tartozó két- vagy többtagú névszók utolsó szótagbeli középső nyelvállású (o, ő, ö) magánhangzója a -t tárgyrag, a -k többesjel, a birtokos személyragok, az -s melléknévképző, valamint az -l és -z igeképző előtt kiesik. A testesebb toldalékok viszont előhangzó nélkül kapcsolódnak a szótári tőhöz. Például: *árok* (*árkot, árkok, árkom, árkod, árka, árku*l 'árkol', stb., de: *árogba, árokra, ároknak, ároktu* 'ároktól', stb.); *verém* (*vermēt, vermék, vermēm, vermēd, verme, vermünk, vermēték, vermük, vermüll* 'vermel' stb. de: *verembe, veremre, veremnek, verembü* 'veremből', *veremtü* 'veremtől' stb.); *tükör* (*tükröt, tükrök, tükröm, tükröd, tükre, tükrös, tükrös* stb., de: *tükörbe, tükörre, tükörnek, tükörbü* 'tükörből', *tükörrü* 'tükörről' stb.); ugyanígy: *alom, álom, három, cimbalom, cukor, csokor, dolog, fark, fodor, gyomor, izom, járom, malom, marok, mocsok, ólom, piszok, puco*k 'vakond'; *berék, epér, érēm, férég, fészék, ikér, lélek, mérég, nyereg, reték, selēm* 'selyem'; *bütyök, kölok* 'kölyök', *köröm, öböl, ököl, ökör, tücsök, vödör* stb. — Melléknév és számnév is tartozik ide: *bátor, három* és *ezér*. A példákból látható, hogy a szótő mássalhangzóját illetően ugyanazon típusú szóalakok sorolhatók ebbe a csoportba, mint a köznyelvben. Az -l igeképző előtt *u, ü* kötőhangzó áll (pl. *árku*l, *körmüll, vermüll* stb.). — Ebbe a típusba tartoznak az -*alom, -elem, -dalom, -delem* képzős főnevek is. Például: *hatalom* (*hatalmat, hatalmam, hatalmad, hatalmas, hatalmaz* stb.,

de: *hatalomra, hatalomru* 'hatalomról' stb.); *sérelém* (*sérelmet, sérelmem, sérelmed, sérelme, sérelmez* stb., de: *sérelémre, sérelémnek, sérelémbü* 'sérelémből' stb.); ugyanígy *jövödelém* ~ *jövedelém, kérelém, szerelém, urodalom* ~ *uradalom, veszédelém* stb. — A köznyelvhez hasonlóan azonban nem minden egymáshoz hasonló hangalakú főnév tartozik ebbe a tőtípusba, így pl. az *elem, lavor* és *traktor* az egyalakú, de a *motor* főnévnek — megfigyelésem szerint jóval ritkább változatként — hangzóhiányos tőalakja (pl. *motrot, motrok* stb.) is használatos nyelvjárásunkban.

Külön alcsoportnak tekinthető az *l, n, ny* és *r* végű főnevek egy része (pl. *fátyol; hasszon, vászon; takony, torony; gödör, kapor, sátor, szatyor* stb.), melyeknek tőalakja bizonyos toldalékok — főképpen a *-t* tárgyrag, továbbá az egyes és többes szám 3. személyű birtokos személyragok esetén — a köznyelvben is ingadozik, pl. *fátyolt* ~ *fátylat, sátort* ~ *sátrat, szatyorja* ~ *szatyra, szatyorjuk* ~ *szatyruk* stb. (vö. MMNyR. I, 324). Ilyen esetekben a nagykönyi nyelvjárásban is ingadozás tapasztalható a kétféle tőváltozat között. Néhány szóban a szótári tőalakja gyakoribb (pl. *fátyolt, fátyola* ~ *fátyolgya, fátyoluk* ~ *fátyolgyuk; motort, motorom, motorod, motorok; sátort, sátorok* stb.), bizonyos esetekben a változatok azonos gyakoriságúnak látszanak (*vászont* ~ *vásznót* ~ *vásznat, vászonnya* ~ *vászna, vászonnyuk* ~ *vásznuk; bokort* ~ *bokrot, bokorgya* ~ *bokra, bokorgyuk* ~ *bokruk; szatyort* ~ *szatyrot, szatyorgya* ~ *szatyra, szatyorgyuk* ~ *szatyruk; vödört* ~ *vödört, vödörgye* ~ *vödre, vödörgyük* ~ *vöd-rük* stb.), máskor pedig a hangzóhiányos változat az általános, sőt a változat nélkül használt egyetlen forma (pl. *gyomra* ~ *gyomort*, de: *gyomra, gyomruk* stb.). Általában az jellemző, hogy a nagykönyi nyelvjárásban a szótári tőváltozatok valamivel gyakoribbak a köznyelvinél, ugyanis a *-ja, -je, -juk, -jük* birtokos személyragváltozatok gyakrabban kapcsolódnak a teljes tőhöz. Az azonban a fentiek alapján is kétségtelennek látszik, hogy a teljes tő és hangzóhiányos tő-

változat között szavanként és az egész tőtípusban is nagyfokú ingadozás, harc figyelhető meg, ennek eredményeként úgy látszik, hogy a hagyományos nyelvjárási szóalakok mellett a köznyelvi formák egyre inkább teret hódítanak Nagykőnyi község nyelvjárásában is.

III. V e g y e s t ö v e k

Ebbe a csoportba azokat a névszókat sorolom, amelyeknek van magánhangzóra, illetőleg mássalhangzóra végződő tövük is.

A A z a l a p a l a k b a n k é t v á l t o z a t ú t ö v e k.

Az ide tartozó szótövekre jellemző az, hogy alapalakjuk vagy polifonémikus értékű magánhangzóra vagy *l*-re, illetőleg *l*-re és *j*-re végződik. A szótő magánhangzója alapján több csoportjuk különíthető el.

1. A z $\bar{a} \sim a l$, $\bar{e} \sim e l$ v é g ű e k.

Az ide tartozó névszók toldalékolásában a mássalhangzóval kezdődő toldalékok előtt többnyire a magánhangzóra végződő tőalak jelentkezik, magánhangzóval kapcsolódó toldalékok előtt pedig a mássalhangzóra végződő tőalak használatos. Pl.: *kazā* ~ *kazal*: *kazāt*, *kazāba*, *kazāra*, *kazānak*, *kazājja* ~ *kazalgya* 'kazla', *kazājjuk* ~ *kazalgyuk* 'kazluk', *kazābu*, *kazāru*, *kazātu*, de: *kazalok*, *kazalzó* 'kazalos', *kazalon*, *kazalom*, *kazalod*, *kazaluk* stb.; *hitē* ~ *hitel*: *hitēt*, *hitēbe*, *hitēre*, *hitēbü* 'hitelből', *hitērü* 'hitelről', *hitētü* 'hiteltől', de: *hitelem*, *hiteled*, *hitele* ~ *hitelgye*, *hitelünk*, *hitelēték*, *hitelük* ~ *hitelgyük*, *hitelék* stb.; hasonlóképpen: *angyā* ~ *angyal*, *asztā* ~ *asztal*, *itā* ~ *ital*, *ōdā* ~ *ódal* 'ódal'; *éjjē* ~ *éjjel*, *ētē* ~ *étel*, *közē* ~ *közel*, *rēggē* ~ *réggel* stb. Mint a fenti példák mutatják, ebbe a csoportba két szótagú főnevek sorolhatók. Az egytagúak végén általában megmarad az *l* (pl. *bal*, *dal*, *hal*; *esel*, *gyel* 'jel' stb.), s bizonyos esetekben a többtagúak alapalakjában (pl. *fođbal*, *hivatal*; *lengyel*, *tétel* stb.) sem esik ki az *l* (vö. MNy. LXVIII, 484). — Külön altípust alkot egy-két olyan szó, mely-

nek szótári alakjában — a fenti töváltozatok mellett — *j-s* formája is kezd terjedni a köznyelv hatására: *bivā ~ bival ~ bivaj* 'bivaly' és *tavā ~ taval ~ tavaj* 'tavaly'. Ezeknek toldalékok előtti viselkedése hasonló a *kazā ~ kazal* -típuséhoz (pl. *bivāt, bivānak, bivāra*, de: *bivalom ~ bivajom, bivalod ~ bivajod, bivalok ~ bivajok, bivalos ~ bivajos* stb., *tavāru* 'tavalyról', de: *tavali ~ tavaji*).

Meg kell jegyezni, hogy az utóbbi időben — a köznyelv hatására — az olyan szóalakok sem ritkák nyelvjárásunkban, amelyekben mássalhangzók előtt is megmarad az alapalak *l-je* (pl. *kazalt, kazalba, hitelre, hitelbe* stb.).

2. A z á ~ ál ~ áj, é ~ él ~ éj
v é g ű e k.

Az ide tartozó főnevek toldalékolására az jellemző, hogy a három szótári alakváltozathoz a tőalak megváltoztatása nélkül járulnak a különféle toldalékok, a *-k* többesjel, az *-s* melléknévképző és a birtokos személyragok viszont az *l-es* vagy a *j-s* alapalakhoz csatlakoznak. Például: *osztá ~ osztál ~ osztáj* 'osztály' (*osztát ~ osztált ~ osztájt, osztába ~ osztálba ~ osztájba, osztábu ~ osztálbu ~ osztájbu* 'osztályból' stb., de: *osztálok ~ osztájok, osztáлом ~ osztájom, osztáldod ~ osztájod* stb.); *erké ~ erkél ~ erkéj* 'erkély' (*erkét ~ erkélt ~ erkéjt, erkére ~ erkélre ~ erkéjre, erkéru ~ erkélru ~ erkéjru* 'erkélyről', *erkéltü ~ erkéjtü* 'erkélytől' stb. illetőleg: *erkélék ~ erkéjék, erkélés ~ erkéjés, erkélém ~ erkéjém, erkéléd ~ erkéjéd* stb.); hasonlóképpen: *akadál ~ akadá ~ akadály*, *fértá ~ fertál ~ fertáj* 'fertály', *homál ~ homáj* 'homály', *kirá ~ kiráj* 'király', *kristál ~ kristáj* 'kristály', *szabál ~ szabáj* 'szabály', *visszál ~ viszáj* 'viszály'; *barbé ~ barbél ~ barbéj* 'borbély', *engedél ~ engedéj* 'engedély', *fökél ~ fökéj ~ fekéj* 'fekély', *innepél ~ ünnepej ~ innepéj ~ ünnepej* 'ünnepély', *kasté ~ kastél ~ kastéj* 'kastély', *kvártél ~ kvártéj* 'kvártély', *seregél ~ seregéj* 'seregély', *szémél ~ széméj* 'személy', *szeszél ~ szeszéj* 'szeszély' és *veszél ~ veszéj* 'veszély'.

Az ide sorolható főnevek nagy része olyan — mint a fenti példák mutatják —, hogy az alapalakban két változatuk van, az *l* ugyanis — megfigyelésem szerint — bizonyos szavak végén kiesik, másokban viszont megmarad (vö. MNY. LXVIII, 486). Az alakváltozatok használati körére az jellemző, hogy a magánhangzós és az *l*-es szóalakok (pl. *erkét, erkére, erkélt, erkélők, erkélés* stb.) inkább az idősebb nemzedék beszédében gyakoriak, a *j*-s formák (pl. *osztájsza, osztájok, erkéjém, erkéjéd* stb.) viszont a köznyelvi normákhoz jobban igazodók — főleg a fiatalok — nyelvhasználatában fordulnak elő.

Nyelvjárásunkban ebbe a típusba sorolható a *hangyd* ~ *hangydál* 'hangya' főnév is azzal a különbséggel, hogy ennek *j*-s változata egyáltalán nincsen (pl. *hangyát* ~ *hangydált, hangyának* ~ *hangydálnak, hangyára* ~ *hangydálra, hangydák* ~ *hangydálok, hangyás* ~ *hangydálos, hangyám* ~ *hangydalom* stb.). Az *l*-es alakváltozatok és a *hangyd* ~ *hangydál* alapalakok egyaránt nagyon ritkán használatosak, kipusztulófélben lévő archaikus formák, amelyek általában a legidősebb emberek beszédében bukkannak föl, helyettük sokkal inkább a *hangya* és annak toldalékos alakjai járatosak.

A szótári töváltózatok alapján — bizonyos fenntartással — idetartozónak tekinthetjük a *foná* ~ *fonál* és a *voná* ~ *vonál* főneveket is. Ezeknek az ide sorolását az teszi vitathatóvá, hogy egyrészt újabban a *fonal* és *vonal* alapalakok is használatosak már, másrészt — a fentiekben felsorolt példák-tól eltérően — ezekben bizonyos toldalékok előtt időtartamváltakozás is bekövetkezik. Például: *fonalat* (v *fonált*), *fonára* ~ *fonálra* ~ *fonálra*, *fonala* ~ *fonálgya*, *fonáluk* ~ *fonálgyuk*, de: *fonalam, fonalad, fonalak, fonalas* stb. Megfigyelésem szerint a fenti változatok közül az *d*-s változatúak (pl. *fonálra, fonálgya* stb.) visszaszorulóban vannak, különösen ritkán fordul elő a *fonát* tárgyragos forma. Az 'állandóan, megszakítás nélkül' jelentésű *foná méntibe* állandósult szókapcsolatban azonban csakis az *l* nélküli *foná* szóalak jára-

tos.

3. A z $\acute{o} \sim o l \sim o j$, $\delta \sim \delta l$ végűek
Az ide tartozó — egyébként kis számú — főnevet az jellemzi, hogy a szótári alakváltozatokhoz a tőalak megváltoztatása nélkül járulnak a különféle toldalékok. Például: *pisztó* \sim *pisztol* \sim *pisztoj* 'pisztoly' (*pisztót*, *pisztolt* \sim *pisztojt*, *pisztók* \sim *pisztolok* \sim *pisztojok*, *pisztóm* \sim *pisztolom* \sim *pisztojom*, *pisztód* \sim *pisztolod* \sim *pisztojod*, *pisztóra* \sim *pisztolra* \sim *pisztojra*, *pisztóbu* \sim *pisztolbu* \sim *pisztojbu* 'pisztolyból', *pisztós* \sim *pisztolos* \sim *pisztojos* stb.); hasonlóképpen: *konkó* \sim *konkol* \sim *konkoj* 'konkoly' és *sonkó* \sim *sonkol* \sim *sonkoj* 'a méhviasz törmeléke, üledéke; sonkoly'. Ezek közül az alakváltozatok közül a magánhangzós tőalak és toldalékos formái (pl. *pisztó*, *pisztót*, *pisztóm* stb.) általában az idősek, a hagyományos nyelvjárási sajátságokat őrző emberek beszédében használatosak, a köznyelvi normához közeledők — főleg a fiatalok — nyelvhasználatában viszont a *pisztoj* és ennek toldalékos alakjai (pl. *pisztojt*, *pisztojok* stb.) fordulnak elő, a különböző l-es változatok (pl. *pisztol*, *pisztolok*, *pisztolom* stb.) eléggé ritkán hallhatók, különösen érvényes ez a mássalhangzók előtti l-es szóalakokra (pl. *pisztolt*, *pisztolra* stb.).

Valódi $\delta \sim \delta l$ végű főnév csupán egyetlenegy van nyelvjárásunkban, ez pedig a *métő* \sim *métől* 'métely'. Hogy egyáltalán mégis fölvettem az $\delta \sim \delta l$ végű névszók (ez esetben csak főnevek) külön kategóriáját, annak a következő a magyarázata: van néhány olyan főnév nyelvjárásunkban, amelynek szótári alakja δ -re végződik ugyan, de a különböző toldalékok előtti viselkedésük alapján nem az *esernyő*-típusú, változatlan tőalakú névszók csoportjába sorolhatók, hanem ugyanúgy járulnak hozzájuk a toldalékok, mint a *métő* \sim *métől* főnévhez, vagyis tehát néhány főnévvel lényegében ez a típus joggal bővíthető. A következő δ végződésű főnevek tartoznak ide: *göbbő* 'göboly', *göröndő* 'gerendely', *péntő* 'pendely', *pörső* 'persely', *sindő* 'tetőcserép; zsindely', *tengő* 'ten-

gely', törkő 'törköly' és vëndő 'zsírosbödön; vëndely'. A *tengő* toldalékos alakjai pl. a következők: *tengőt*, *tengők* ~ *tengölök*, *tengős* ~ *tengölös*, *tengőm* ~ *tengölöm*, *tengőd* ~ *tengöld*, *tengőjje* ~ *tengőle*, *tengőnk* ~ *tengölünk* stb. Ezek a szóalakok azt mutatják tehát, hogy a legtöbb toldalék előtt (csupán a *-t* tárgyrag kivétel) a hosszú *ő*-re végződő töváltozat mellett *-öl* végű tőalak is használatos annak ellenére, hogy a szótári alapformában *tengöl* töváltozat nincs is. Érdekes, hogy a változatok közül az *l*-es formák (pl. *tengölök*, *tengölöm* stb.) legalább olyan gyakoriak, mint az *ő* végű alapalakhoz járuló toldalékos formák (pl. *tengők*, *tengős*, *tengőd* stb.). A *l*-es változatok gyakoriságát jelzi az a tény, hogy analogikusan a *csipő* főnév birtokos személyragos alakjaiba is behatolt az *l*-es megoldás (pl. *csipőm* ~ *csipőlöm*, *csipőd* ~ *csipölköd* stb.), noha ezekben a változatokban — a *tengölök*, *tengölös* stb. formáktól eltérően — az *l* voltaképpen inetimologikus.

Bizonyos szempontból inkább ide sorolható a *fogó* ~ *fogol* ~ *fogoj* 'fogoly' és a *pokó* ~ *pokol* főnév is, melyeknek toldalékolása nemcsak a *pisztó* ~ *pisztol* ~ *pisztój* 'pisztoly'-típusától tér el, hanem egymástól is különbözik, hiszen a *fogó* ~ *fogol* ~ *fogoj* ugyanúgy veszi föl a toldalékokat, mint a *bokor* : *bokrot*-típus (pl. *foglót* ~ *fogjot*, *foglok* ~ *fogjak*, *foglóm* ~ *fogjom* stb.), a *pokó* ~ *pokol* főnévnek viszont — bizonyos toldalékok előtt — egymás mellett él a nagykönyi nyelvjárásban az egyalakú töváltozata és a hangzóhiányos formája (pl. *pokót* ~ *poklot*, *pokók* ~ *poklok*, de: *pokóba* ~ *pokolba*, *pokóra* ~ *pokolra*, *pokóbu* ~ *pokolbu* 'pokolból' stb.).

* * *

Tanulságok a névszótövek vizsgálatából:

A nagykönyi nyelvjárás névszótöveinek csoportosításában, rendszerezésében — amint azt már a bevezetésben említettem — IMRE SAMU módszertani eljárását (l. Nytudfirt. 72. sz. 60-70) vettem alapul. Tisztában vagyok azzal, hogy az IMRE SAMU—féle rendszerezés bizonyos szempontból kifogásolható, hiszen pl. a *lé*, *ló* és *cső* főnevek végződésük szerint külön csoportba kerülnek, noha a toldalékolásban egyféleképpen viselkednek a nagykönyi nyelvjárásban; hasonlóképpen kerül végződése alapján külön csoportba az összes egyalakú névszó (pl. *kapu*, *kávé*, *kocsi* stb.), pedig ezek — ahogy az elnevezésük is sugallja — minden toldalék előtt azonos módon viselkednek, az alapalakjuk minden toldalék előtt változatlan marad. E vitatható pontok ellenére azért találtam mégis elfogadhatónak, sőt követendőnek az IMRE SAMU által kidolgozott csoportosítást, mert ez egyrészt anyagom alapján is könnyebben áttekinthetőnek látszik, másrészt így módon a két nyelvjárás esetleges összevetésére is lehetőség nyílik.

A nagykönyi nyelvjárásban a következő, magánhangzóra végződő névszótövek fordulnak elő:

R ö v i d e k :	H o s s z ú a k :
u ü i	-----
-----	ó ő é
a e	[á] [é]
	[d]

Nyelvjárásunkban — a köznyelvvél megegyezően — nincsenek tehát középső nyelvállású rövid magánhangzóra végződő névszótövek, a felsőőri nyelvjárásban azonban van néhány *ē*-re, *ő*-re végződő névszó (i.m. 62). A köznyelvtől eltérően nincs viszont a nagykönyi nyelvjárásban felső nyelvállású hosszú magánhangzóra végződő névszó. Ez azzal a tényezővel függ össze, hogy a nagykönyi nyelvjárásban a felső nyelvállású hosszú magánhangzók szabad fonémaként csak nagyon ritka kivételenként fordulnak elő, mégpedig legfőljebb hangsúlyos helyzetben,

abszolút szóvégen azonban egyetlen példa sincs előfordulásukra. Ugyancsak a köznyelvtől eltérően van viszont nyelvjárásunkban néhány polifonémikus értékű magánhangzóra (a táblázatban külön nem jelzett polifonémikus *ǫ*-ra és *ǭ*-re, illetőleg a táblázatban zárójelben föltüntetett *ā*-ra, *ē*-re és *ā*-ra) végződő vegyes tövű névszó. Az ide sorolható — nem túlságosan nagy számú — névszót az jellemzi, hogy a polifonémikus értékű magánhangzós tőalakjuk mellett van mássalhangzóra (egyes esetekben *l*-re, más típusokban *l*-re és *j*-re) végződő tövváltozatuk is.

A névszótöveket illetően — az igetövekhez hasonlóan — a köznyelv és a nagykoványi nyelvjárás között *állományi* jellegű és *megterheltségbeli* különbségeket találunk.

Bizonyos tőtípusok a nagykoványi nyelvjárásban, — a köznyelvtől eltérően — részben vagy teljesen hiányoznak. Ezekre mind a magánhangzóra, mind pedig a mássalhangzóra végződő tövek esetén találunk példákat.

a/ A köznyelvben véghangzóhiányos *borjú* : *borjak* tőtípus legfőljebb csak nyomokban van meg Nagykoványiban egy-két, változatként használatos származékban, mégpedig csupán a *borgyu* főnév egy-két toldalékos alakjában, ugyanis a többi, ide tartozó főnév (a *faggyu*, *fattyu*, *gyaptyu* és *sargyu*) egyalakú tőként viselkedik.

b/ Néhány, nyelvjárásunkban *ü* végű főnévnek (a *fü*, *kü* 'kő' és *tü* 'tő') nincs meg a *v*-s tövváltozata. Meg kell azonban jegyezni, hogy a köznyelv hatására napjainkban már fölfölbukkan ezeknek a *v*-s tőalakja is, mégpedig elsősorban a fiatalok beszédében.

c/ A mássalhangzóra végződő tövek közül a köznyelvben *ú* ~ *u*, *ű* ~ *ü*, *í* ~ *i* hangváltást mutató tőtípus is hiányzik nyelvjárásunkból, helyette *ut* : *utat*, *tüz* : *tüzet*, *viz* : *vizet* megfelelést találunk.

d/ Van viszont a nyelvjárásban néhány olyan tőtípus, amely a köznyelvi rendszerből hiányzik. Az összefoglaló néven vegyes töveknek nevezett névszók csoportja tartozik ide,

amely egy-két típusában hasonló vonásokat mutat a felsőöri nyelvjárás vegyes töveivel.

A köznyelvi és a nyelvjárásunkbeli névszótövek rendszerre között — mint már említettem — gyakoriságbeli eltérések is megfigyelhetők. A gyakoriságban jelentkező különbségek olykor egyáltalán nem választhatók el az állományt érintő kérdésektől, sőt határozottan azzal függnek össze. Így pl. állományi kérdés az, hogy nincs nyelvjárásunkban hosszú *ú*, *ű* és *í* végű névszó, de ennek egyszersmind megterheltségbeli következménye az, hogy a nagykönyi nyelvjárásban jóval gyakrabban fordulnak elő rövid *u*-ra, *ü*-re és *i*-re végződő névszók, mint a köznyelvben.

a/ Az *i*-re végződő névszók gyakoriságát — a fentebb említett ok mellett — még az is növeli, hogy a nyelvjárásunkban használt német jövevényszavak száma valamivel nagyobb, mint a köznyelvben. Azt a fokot viszont természetesen meg sem közelíti, amely a külső nyelvjárásziget helyzetű felsőöri nyelvjárást ebből a szempontból jellemzi.

b/ Jóval több adat él nyelvjárásunkban az *ó ~ a*, *ő ~ e* hangváltást mutató (*borsó : borsaja*, *szőlő : szölleje*) töltípusra, mint a köznyelvben. Igaz, hogy a köznyelv hatására a hagyományos nyelvjárási *bimbaja*, *dísznaja*, *szölleje*, *üszéje* stb. szóalakok rovására egyre inkább tért hódítanak a változatlan tövű *bimbójjja*, *dísznójjja*, *szöllőjje*, *üszőjje*-féle formák.

c/ Valamivel kisebb viszont a nagykönyi nyelvjárásban az *á ~ a* hangváltást mutató névszótöveknek a száma, hiszen a *nyár* és a *sár* főnevek *-t* tárgyragos alakja nyelvjárásunkban *nyárt*, illetőleg *sárt*.

A nagykönyi nyelvjárás névszótöveinek vizsgálata — a különböző töltípusok sajátosságainak feltárása mellett — módszertani szempontból is több tanulsággal szolgált. Az egyik már az anyaggyűjtés során megmutatkozott, mégpedig abban, hogy a gyűjtésnek nagyon nagy mennyiségű példaanyagra kell kiterjednie, mert ha nem így végezzük ezt a munkát, ak-

kor hamis eredményekre juthatunk. Itt van pl. az *r* végű (sőt *-or* végződésű) főnevek esete. Mint már láthattuk, más-képpen toldalékolható pl. a *traktor* és a *motor*, de nem egyezik meg egymással a *bokor* és a *gyomor* toldalékolása sem. Ugyanígy elhibázott volna minden *ó* végű névszót — felületes gyűjtés alapján — azonos csoportba besorolni, hiszen pl. a nyelvjárásunkbeli *bagó* 'bagoly' toldalékok előtti viselkedése alapvetően a *hajó* típusú egyalakú névszótövekkel egyezik meg, a egyes tövekhez sorolt *fogó* ~ *fogol* ~ *fogoj* 'fogoly' toldalékolása pedig nemcsak a *bagó* 'bagoly' főnévtől tér el, hanem a szótári alakban vele azonos *pisztó* ~ *pisztol* ~ *pisztój* 'pisztoly' toldalékos alakjaitól is különbözik.

Az így is eléggé tarka képet még tovább színezi az a körülmény is, hogy a köznyelv hatására a korábban szokásos, hagyományosnak tekinthető nyelvjárási formák mellé új, a nyelvjárásban még szokatlan megoldású tövváltozatok is föltűnnek, és ezek a nyelvhasználatban általában nemzedékek szerint is megragadható megoszlásban jelentkeznek. Nagyon óvakodni kell tehát az adatok mechanikus besorolásától még akkor is, ha egyik-másik szóalakot több adatközlőtől ugyanúgy, ugyanabban a formában hallottuk is. A másik — a fentiekkel összefüggő — tanulság ugyancsak a gyűjtéshez kapcsolódik: az esetleges aktív indirekt módszert föltétlenül ki kell egészíteni a passzív megfigyelés módszerével, hogy a nyelvi valóságnak megfelelő, hű képet kaphassunk az adott nyelvjárás névszótöveinek rendszeréről, az egyes tövtípusok gyakoriságáról és nem utolsósorban a köznyelvi hatásra bekövetkezett változás irányáról.

ИССЛЕДОВАНИЕ ИМЕННЫХ ОСНОВ В ГОВОРЕ СЕЛА НАДЬКОНИ

Йожеф Сабо

В этой статье — после исследования глагольных основ и как бы его продолжением (см. NéprNyttud. XXIV-XXV, 149-60) автор систематизирует типы именных основ в местном говоре села Надькони (область Толна). Автор подробно не останавливается на многочисленных, совпадающих с литературным языком, примерах. Однако, в тех случаях, когда число примеров, причисляемых к данному типу именных основ небольшое, автор всегда стремился представить их максимально полно.

Автор стремится представить разные типы именных основ говора села Надькони в основном подобно системе Шаму Имре (см. NyttudÉrt. 72. sz. 60-70)

По данным исследования в именных основах разница между разговорным литературным языком и изучаемым говором наблюдается в первую очередь в частоте употребления отдельных вариантов основ. Автор рассматривает типы именных основ данного говора не как некую застывшую систему, ибо под влиянием разговорного литературного языка они сами претерпевают изменения, причем обычно таким образом, что степень их приближения к разговорному литературному языку хорошо прослеживается иногда и в речи разных возрастных групп.